

„Krakowski Program Wspierania Uzdolnionych Uczniów”

PREAMBUŁA

„Naszym celem nadal jest to, aby nasza szkoła była najlepsza...żeby to była szkoła, w której nie ma porażek i którą wszyscy uczniowie kończą wiedząc, jaki mają talent, jakie zdolności i jaki typ inteligencji, dzięki którym mogą stać się kimkolwiek zechcą”.

Michael Alexander
były Dyrektor Simon Guggenheim School
(szkoły kiedyś wytypowanej do likwidacji
obecnie Centrum Szlifowania Diamentów)

...i w której żaden talent nie zostanie zmarnowany. Przeciwnie, nawet gdyby był jedynym, rozkwitnie tak, że pozwoli jego właścicielowi nie tylko na przystosowanie do zmieniających się warunków życia, ale też na korzystny wkład w oblicze świata, do którego on zdąża.

Niedawno wkroczyliśmy dość szumnie w XXI wiek. Wiek, obfitujący w zjawiska, które powodują, że świat już nigdy nie będzie taki sam, że jest to czas niezwyklego przełomu w dziejach ludzkości. Wiek, który ze względu na niespotykaną wcześniej dynamikę rozwoju nowoczesnych technologii, ale też problemy, z którymi świat będzie musiał sobie poradzić, jak żaden wcześniej będzie potrzebował jednostek twórczych i zdolnych, społeczeństw rozwiniętych i świadomych potencjału swoich obywateli. Niektórzy są pewni tezy, że jeszcze nigdy pozycja cywilizacyjna społeczeństw i narodów nie była w tak wielkim stopniu uzależniona od poziomu edukacji, a walka o przyszłość społeczeństwa toczy się właśnie w szkołach, ba idą dalej – „przetrwa tylko taki system, który będzie ułatwiać wydobycie z człowieka jego indywidualnych, niepowtarzalnych talentów i predyspozycji”.

Rzeczywistość ta, stawia przed dorosłymi - w skali dotychczas niespotykanej - nie lada wyzwania wynikające z odpowiedzialności za kształt i poziom świata przyszłości, a także za sposób, w jaki będą w nim funkcjonować i radzić sobie dzisiejsi uczniowie, z których zdecydowana większość już dziś musi stać się „menedżerami własnej przyszłości”. Nauka będzie tylko wtedy efektywna, kiedy zostanie ściśle powiązana z wymogami nowych czasów. A zatem: współczesna edukacja powinna nadążać za rozwojem różnych dziedzin nauki, zachowując ciągłość tego procesu przy jednoczesnej gotowości na szybko zachodzące zmiany.

Zapewne, dlatego nie brak dziś - nierzadko obrazoburczych - dyskusji na temat funkcjonowania i misji szkoły. Wydaje się, że przy mnogości poglądów i pomysłów, co do jednego stosunkowo łatwo o consensus:

priorytetem współczesnej szkoły powinno być założenie, że każdy uczeń posiada jakieś uzdolnienia, że są one bardzo różnorodne i że powinny być one zidentyfikowane, a następnie pielęgnowane, głównie w szkole, ale też poza nią, w sposób nieprzypadkowy i realizowany na wysokim poziomie. Dlatego trudno nie zgodzić się z opinią, że

„najważniejszym bodaj elementem sukcesu szkoły jest spotkanie odpowiedniego ucznia z odpowiednim nauczycielem, połączenie energii i dociekliwości ucznia z pasją i zaangażowaniem nauczyciela oraz optymalne zorganizowanie sfery tego spotkania”.

Należy też wykorzystać atuty wynikające z faktu, że dzisiejsi uczniowie pobierają naukę w przestrzeni wewnątrzszkolnej, pozaszkolnej i wirtualnej. Obok stałego dążenia do harmonijnego i wszechstronnego rozwoju uczniów, nie może zabraknąć odpowiedniego motywowania ich do rozwijania swoich talentów, udzielania systemowej pomocy w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych oraz przygotowania do dalszego zdobywania wiedzy i umiejętności efektywnego uczenia się przez całe życie.

Realizacja tych zadań, bardziej niż kiedykolwiek wymaga od nauczycieli *„rozniecania ognia, a nie wypełniania naczynia”* - stałego podnoszenia swoich kwalifikacji, zwłaszcza w zakresie pedagogiki zdolności, współpracy z innymi nauczycielami, również między poszczególnymi etapami edukacyjnymi, indywidualnego podejścia do ucznia oraz współpracy i opieki nad jego rodzicami.

I tu uwaga ! Jeśli – jak twierdzą specjaliści - 50% naszej zdolności uczenia się rozwija się w ciągu pierwszych 4 lat życia, to wydaje się, że zdecydowanego upowszechnienia wymaga pomoc dla rodziców jako pierwszych nauczycieli swoich dzieci. Jest to niezwykle istotne również ze względu na zauważalną prawidłowość – tam gdzie sukcesy uczniów, tam też duże zaangażowanie rodziców.

Nie ma co ukrywać, że ze względu na istotę i wagę poruszanych kwestii konieczne są kompleksowe rozwiązania na poziomie instytucji UE oraz rządowe uregulowania legislacyjne, na które nie sposób jednak oczekiwać bezczynnie, zadawalając się obecnym poziomem uczniowskich sukcesów.

Mimo, że Kraków zawsze cieszył się renomą swoich szkół, zaangażowaniem nauczycieli, wynikami nauczania, chlubą swoich licznych olimpijczyków, to jego władze samorządowe są jednak świadome zarówno współczesnych wyzwań, jak i niepokoju pojawiającego się coraz częściej w głosach o słabnącej jakości wiedzy absolwentów szkół, o kalibrowaniu skali trudności w dół, o wypalających się nauczycielach. Wiedza o tych negatywnych zjawiskach, jest póki, co tłumiona przez niezłe wyniki testów i różnego rodzaju ewaluacji, ale to nie znaczy, że przestaje niepokoić. Problem ten podnoszą często Dyrektorzy szkół, a także Rektorzy wyższych uczelni. Troska i odpowiedzialność nie pozwalają wobec tych faktów pozostać obojętnym. Podniesienie jakości nauczania i uczenia się w krakowskich szkołach jest ambicją i wyzwaniem wymagającym wielu przedsięwzięć i rozwiązań systemowych, w tym zmiany stylu działania szkół i placówek. Wyzwanie polega na stworzeniu takich okoliczności, w których krakowscy uczniowie będą mogli dać z siebie to, co najlepsze, wszak jak lubią powtarzać Ci, którzy, na co dzień pracują ze zdolnymi uczniami: „talent, jak wirus, eksploduje wtedy, gdy ma określone warunki”.

Przyjmując założenie, że uczeń uzdolniony, to każdy uczeń krakowskiej szkoły, a jednocześnie uznając, że misją edukacji w Krakowie powinno być nauczanie wspierające rozwój człowieka w zakresie kompetencji kluczowych, rozwijające talenty i uzdolnienia, wyrównujące szanse edukacyjne oraz mając świadomość, że niewykorzystywanie różnorodnych zdolności i talentów dzieci i młodzieży prowadzi do marnowania intelektualnych zasobów społecznych każdego kraju, a także rozumiejąc istotę i konieczność podejmowanych działań – Rada Miasta Krakowa uchwała program tworzący instytucjonalne, formalne i materialne warunki sprzyjające rozwojowi dzieci i młodzieży, program upowszechniający wiedzę o uzdolnionych dzieciach i młodzieży.

TREŚĆ PROGRAMU

1. Adresaci programu – uczniowie szkół, o których jest mowa w ustawie z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (tekst jednolity Dz.U. z 2004 Nr 256 z późn. zm.) i które mają siedzibę na terenie Gminy Miejskiej Kraków, a w szczególności uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych.

2. Cele programu:

- walka z rutyną, nudą i apatią w szkole,
- nieustanne dążenie do pozytywnych skojarzeń związanych ze szkołą jako miejscem, w którym uczy się młodego człowieka fascynacji światem,
- rozpoznawanie uzdolnień i zainteresowań na każdym etapie kształcenia (ponadprzeciętne uzdolnienia przejawiają się w różnych momentach życia szkolnego ucznia),
- osiągnięcie stanu aktualnej wiedzy na temat uzdolnień i talentów dzieci i młodzieży,
- stworzenie optymalnych warunków dla rozwijania zdolności jak największej liczbie uczniów,
- planowa praca i opieka nad uczniem zdolnym i wybitnie uzdolnionym,
- Szkolny Program Wspierania Zdolności w każdej samorządowej szkole,
- stałe doskonalenie kadry pedagogicznej w zakresie diagnozowania i pracy z uczniem zdolnym, a także z jego rodzicami:
- stworzenie spójnego systemu wspierania uczniów zdolnych poprzez korelację działań instytucji mogących wspomagać rozwijanie talentów i zainteresowań uczniów,
- promowanie sukcesów uczniów i ich nauczycieli w środowisku lokalnym Krakowa, ale też Małopolski i kraju,
- stworzenie sieci szkół wspierających,
- uruchomienie banku dobrych praktyk,
- uruchomienie nowego programu nagród i stypendiów dla uczniów oraz nagród dla nauczycieli,
- doprowadzenie do wzrostu aspiracji edukacyjnych i aktywności własnej uczniów,
- **a tym samym stałe podnoszenie jakości kształcenia.**

3. Program obejmuje:

- 1) pracę z **ucznikiem** zdolnym,
- 2) nagradzanie uczniów zdolnych,
- 3) nagradzanie nauczycieli uczniów zdolnych,
- 4) nagradzanie **szkół**,
- 5) promowanie sukcesów uczniów zdolnych, ich nauczycieli i szkół,
- 6) doskonalenie kadr w obszarze wspierania uzdolnionych,
- 7) współpracę z **rodzicami** uczniów zdolnych,
- 8) współpracę z uczelniami, instytucjami - również międzynarodowymi, organizacjami pozarządowymi.

4. Formy wsparcia oferowane w poszczególnych obszarach programu:

- 1) praca z uczniem zdolnym:
- a) wczesne diagnozowanie, rozpoznawanie i wspomaganie uzdolnień i talentów uczniów (na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum zaleca się niesformalizowaną diagnostykę miękką polegającą na obserwacji uczniów, analizie ich spostrzeżeń, pomysłów, wypowiedzi ustnych, prac pisemnych, postępów w nauce, ich aktywności na tle grupy rówieśniczej. W szkołach ponadgimnazjalnych taka identyfikacja uzdolnień odbywa się poprzez proces rekrutacji),

- b) opracowanie indywidualnych programów pracy i opieki nad uczniem zdolnym,
- c) przekazywanie wiedzy o zdolnościach ucznia na kolejny etap edukacyjny,
- d) stałe motywowanie i rozbudzanie aktywności własnej ucznia, zaspokojenie potrzeby samorealizacji, wypracowanie w nim i z nim postawy dociekliwości i intelektualnej ciekawości,
- e) przy rozwiązywaniu problemów naukowych zdecydowanie częstsze stosowanie metod twórczych, niekonwencjonalnych, myślenia dywergencyjnego,
- f) zachęcanie uczniów do uczestnictwa w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych i pozaszkolnych, wykładach, programach i ofertach – również multimedialnych, pomoc w wyborze tych zajęć,
- g) otoczenie kompleksową opieką uczniów osiągających sukcesy w olimpiadach i konkursach,
- h) przygotowanie uczniów zdolnych do prawidłowego funkcjonowania w grupie (również poprzez zaangażowanie ich do pracy z uczniem uznawanym za słabszego).

Rekomendacje:

- 1) „Karta Ucznia Uzdolnionego”, „Mapa Umiejętności” – lub inna forma zbierania, a następnie przekazywania informacji o uczniu uzdolnionym na kolejny etap edukacyjny,
- 2) „Jak w szkole...(Dzień szkolny w przedszkolu)” – propozycja dla przedszkoli, by jeden dzień w tygodniu zajęcia obejmowały zabawy matematyczne, ćwiczenia logicznego myślenia, szachy i muzykę,
- 3) szkolny lub międzyszkolny „Dzień patentów i pomysłów”,
- 4) „Akademia wakacyjna” – minimum tygodniowe zajęcia dla zdolnych uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, mogą odbywać się w ramach projektu „Lato w szkole”, „Zima w szkole” i mogą być organizowane przez szkoły wyższego szczebla dla uczniów szkół szczebla niższego (warsztaty badawcze, seminaria specjalistyczne),
- 5) „Szybka ścieżka”- stworzenie optymalnych warunków umożliwiających płynne przejście ucznia zdolnego do klasy wyżej,
- 6) udział w programach miejskich wspierających uczniów zdolnych (Mecenas Dziecięcych Talentów, program wsparcia uczniów zdolnych realizowany przez MOPS),
- 7) możliwość uczestniczenia w zajęciach klas wyższych i szkół wyższego szczebla,
- 8) możliwość tworzenia kół zainteresowań w oparciu o nauczycieli wyższych szczebli,
- 9) zapraszanie wyłowionych talentów do pracy w naukowych zespołach tematycznych jako rodzaj nagrody i nobilitacji,
- 10) organizacja w szkołach dni tematycznych lub przedmiotowych typu „Dziś rządzi chemia”, „Dziś fizyka górą”, zapraszanie zainteresowanych uczniów z innych szkół,
- 11) możliwość udzielania urlopu naukowego dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych przed udziałem w wojewódzkim i wyższymi etapami olimpiady,
- 12) cykliczna ocena dopasowania lub wyczerpania możliwości pomocy uczniowi zdolnemu w obrębie szkoły, której jest uczniem,
- 13) możliwość tworzenia na poziomie szkół ponadgimnazjalnych klas olimpijskich,
- 14) rozszerzenie zjawiska pozytywnych decyzji w sprawie indywidualnego toku i indywidualnego programu nauczania,
- 15) zapewnienie wsparcia tutora wg możliwości szkoły,
- 16) większe zaangażowanie poradni psychologiczno - pedagogicznych i doradców zawodowych,
- 17) opracowanie „Krakowskiej Oferty Zajęć Dla Uczniów Zdolnych”,
- 18) zaplanowanie w budżecie miasta puli środków przeznaczonych na konkursy projektowe, których efekty byłyby wykorzystywane w szkołach krakowskich.

5. Nagradzanie uczniów zdolnych:

- 1) nagroda za szczególne osiągnięcia w konkursach, olimpiadach, turniejach,
- 2) nagroda edukacyjna Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa,
- 3) nagroda za wybitne osiągnięcia sportowe,
- 4) list Pochwalny Prezydenta Miasta.

Ale też:

- a) uświadamianie, że najważniejsza jest satysfakcja, wiedza oraz zadowolenie z efektów swojej pracy.

6. Nagradzanie nauczycieli:

- 1) realizację punktu zapewnią zapisy uchwały Rady Miasta Krakowa dotyczące nagradzania za sukcesy edukacyjne nauczycieli, pedagogów i uczniów szkół krakowskich.

7. Nagradzanie szkół:

- 1) „Krakowska Perła w Koronie”- coroczny konkurs dla szkół na najciekawsze rozwiązanie organizacyjne i metodyczne dotyczące pracy z uczniem zdolnym. Konkurs w trzech kategoriach: szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych. Wyboru dokonuje kapituła złożona z radnych miasta, przedstawicieli Małopolskiego Kuratora Oświaty dziennikarzy zajmujących się tematyką oświatową, przedstawicieli Wydziału Edukacji. Rozstrzygnięcie październik roku następującego po ocenianym roku szkolnym. Nagrody finansowe dla zwycięskiej szkoły na każdym poziomie,
- 2) wspieranie innowacji wzbogacających ofertę dydaktyczną szkoły,
- 3) promocja wyróżniających się szkół.

8. Promowanie sukcesów uczniów zdolnych, ich nauczycieli i szkół:

- 1) promowanie autorskich programów pracy z uczniem zdolnym,
- 2) promowanie pomysłów szkolnych, klasowych i indywidualnych dotyczących pracy z uczniem zdolnym,
- 3) informowanie o sukcesach ucznia na terenie jego szkoły (tablice, gazetki, apele, strona internetowa szkoły),
- 4) przekazywanie do wydziału właściwego ds. edukacji informacji dotyczących sukcesów uczniów o randze co najmniej regionalnej, w celu ich wyeksponowania czy zaakcentowania,
- 5) promowanie przez Gminę Miejską Kraków ww. sukcesów uczniów (BIP, portal edukacyjny, media, uroczystości, stypendia, nagrody, publikacja osiągnięć, broszura poświęcona najlepszym),
- 6) promocja nagród i wyróżnień oraz nagrodzonych.

9. Doskonalenie kadr w obszarze wspierania uzdolnionych - pedagogika zdolności:

- 1) doskonalenie kadry nauczycielskiej i pedagogicznej w zakresie diagnozowania uczniów pod kątem uzdolnień i talentów,
- 2) doskonalenie kadr w obszarze pracy i opieki nad uczniem zdolnym (w tym projektowanie indywidualnej ścieżki rozwoju ucznia zdolnego),
- 3) szkolenia nauczycieli uwzględniające szczególnie problematykę kreatywności i umiejętności poznawczych,
- 4) refundacja udziału w szkoleniach, studiach podyplomowych i warsztatach dotyczących pracy z uczniem zdolnym,
- 5) warsztaty organizowane przez organizatorów olimpiad,
- 6) samokształcenie jako świadomy wybór własnego rozwoju nauczyciela,

- 7) zdecydowane wzmocnienie roli doradztwa zawodowego na wszystkich poziomach,
- 8) cykliczne organizowanie płaszczyzny dla wymiany doświadczeń nauczycieli nie tylko w układzie poziomym, ale też – może nawet przede wszystkim – pionowym,
- 9) współpraca z wyższymi uczelniami,
- 10) próba zdefiniowania sukcesów w pracy z uczniem zdolnym,
- 11) próba określenia motywacji do podejmowania pracy z dziećmi i młodzieżą zdolną oraz związanych z tym barier.

10. Współpraca z rodzicami uczniów zdolnych:

- 1) zdecydowane upowszechnienie pomocy pedagogicznej dla rodziców dzieci 3, 4 letnich (w tym okresie rozwija się 50% naszych zdolności uczenia się, a rodzic, który staje się pierwszym nauczycielem nie może pozostać bez pomocy (broszurki, warsztaty, wykłady w przedszkolach),
- 2) spotkania nauczycieli, psychologów i pedagogów z rodzicami uczniów zdolnych,
- 3) opracowanie wskazówek i sugestii dotyczących dalszego rozwoju ucznia zdolnego,
- 4) opracowanie sugestii dotyczących postaw i zachowań rodziców wobec swojego utalentowanego dziecka,
- 5) organizowanie prelekcji, warsztatów,
- 6) organizacja doradztwa dla rodziców.

11. Współpraca z uczelniami, instytucjami – również międzynarodowymi, organizacjami pozarządowymi:

- 1) współpraca z uczelniami m.in. w zakresie możliwości korzystania z zajęć tematycznych, kontaktów nauczycieli z odpowiednimi katedrami, możliwość skorzystania z wiedzy pracowników wyższych uczelni na zasadzie : jest zapotrzebowanie, jest oferta, możliwość rozwijania kształcenia na odległość w oparciu o posiadaną i planowaną infrastrukturę edukacyjną gminy oraz uczelni,
- 2) współpraca z instytucjami mogącymi wspierać ucznia zdolnego – merytorycznie, metodycznie, psychologicznie i finansowo,
- 3) współpraca z organizacjami pozarządowymi,
- 4) współpraca z konsulatami lub ambasadami, jako doskonałymi pośrednikami w znalezieniu odpowiedniej szkoły do współpracy za granicą,
- 5) współudział w tworzeniu miejsc typu eksperymentatoria, eksploratoria, centra nauki.

12. Spodziewane efekty programu:

- 1) uzyskanie wyższego niż istniejący poziomu instytucjonalnych, formalnych i materialnych warunków sprzyjających rozwojowi uczniów zdolnych,
- 2) wykorzystanie efektów diagnostycznych ucznia zdolnego w procesie edukacji,
- 3) rozwój kreatywności i umiejętności nauczycieli oraz wzbogacenie ich warsztatu pracy,
- 4) wzrost motywacji i kompetencji uczniów, a także świadomości dotyczących własnych zainteresowań,
- 5) zwiększenie zainteresowania uczniów udziałem w konkursach, olimpiadach, projektach,
- 6) popularyzacja nauki,
- 7) wzrost liczby innowacji,
- 8) przygotowanie do efektywnego uczenia się przez całe życie,
- 9) unowocześnienie i wzbogacenie bazy naukowo-dydaktycznej szkół,
- 10) poszerzenie oferty edukacyjnej szkół,
- 11) zwiększenie udziału rodziców w życiu szkoły,
- 12) wzmocnienie zainteresowania środowisk oświatowych, kulturalnych i naukowych uczniem zdolnym,

13) promocja prestiżu wiedzy, osiągnięcie klimatu mody na wiedzę i sukces.

13. Rada Miasta Krakowa corocznie, począwszy od roku 2015, zapewni środki na realizację programu w wysokości odpowiedniej do możliwości budżetu Gminy Miejskiej Kraków.

14. Prezydent Miasta Krakowa przedstawi Radzie Miasta Krakowa roczne sprawozdanie z realizacji programu w terminie do 30 czerwca każdego roku.